

Witold Filipczak

Uniwersytet Łódzki / University of Lodz

 <https://orcid.org/0000-0001-5953-2480>

Współpracownicy i stronnicy biskupa poznańskiego oraz kanclerza koronnego Andrzeja Młodziejowskiego (od roku 1777)

Summary

Associates and Supporters of Andrzej Młodziejowski, the Bishop of Poznań and the Chancellor of the Crown (from 1777)

The article focuses on the circle of associates and supporters of Andrzej Młodziejowski, the Bishop of Poznań and the Great Chancellor of the Crown, in the final period of his activity. The article deals with last years of Młodziejowski's activity, i.e. the period between 1777–1779. Although the Crown Chancellor died in March 1780, he was not active in public affairs in the last months of his life due to his very bad health. In the circle of clergy associated with the Bishop of Poznań (in relation to political issues), the most important figure was the Bishop of Chełm and coadjutor of Poznań, Antoni Onufry Okęcki. Antoni Felicjan Aleksandrowicz, coadjutor of the abbot of Hebdów, deserves particular attention as in 1778 he was promoted to the office of Great Scribe of the Crown thanks to Młodziejowski. The circle of secular supporters of the Grand Chancellor was much wider. The analysis is made by taking into account the geographical range of Młodziejowski's influence. Among the secular supporters of the Crown Chancellor, the following key actors deserve attention: Franciszek Ksawery Kęszycki, Józef Brzeziński, Józef Mikorski, Franciszek Leszczyński and Fryderyk Jakub Psarski.

Keywords: Andrzej Młodziejowski, Antoni Onufry Okęcki, royalist party, sejmiiks, Poland in 18th century, Permanent Council

Streszczenie

Artykuł dotyczy kręgu współpracowników i stronników Andrzeja Młodziejowskiego, biskupa poznańskiego i kanclerza wielkiego koronnego, w końcowym okresie jego działalności. Uwzględnione zostały ostatnie lata działalności Młodziejowskiego, to znaczy okres 1777–1779. Kanclerz koronny zmarł wprawdzie w marcu 1780 r., ale w ostatnich miesiącach życia nie był aktywny w sprawach publicznych ze względu na bardzo zły stan zdrowia. W kręgu duchownych współpracowników biskupa poznańskiego (w odniesieniu do zagadnień politycznych) najważniejszą postacią był biskup chełmski i koadiutor poznański Antoni Onufry Okęcki. Na uwagę zasługuje też koadiutor opata hebdowskiego Antoni Felicjan Aleksandrowicz, który dzięki Młodziejowskiemu uzyskał w 1778 r. awans na urząd pisarza wielkiego koronnego. Znacznie szerszy był krąg świeckich stronników kanclerza wielkiego koronnego. Jest on analizowany z uwzględnieniem geograficznego zasięgu wpływów Młodziejowskiego. Wśród świeckich stronników kanclerza koronnego na uwagę zasługują: Franciszek Ksawery Kęszycki, Józef Brzeziński, Józef Mikorski, Franciszek Leszczyński i Fryderyk Jakub Psarski.

Słowa kluczowe: Andrzej Młodziejowski, Antoni Onufry Okęcki, stronnictwo regalistyczne, sejmiki, Polska w XVIII w., Rada Nieustająca

Andrzej Stanisław Młodziejowski – urodzony w roku 1717, a zmarły 20 marca 1780 r.¹ – był ministrem i biskupem czasów stanisławowskich wyjątkowo niedocenianym przez historyków. Trzeba jednak zauważyć, że w ostatnich latach sytuacja ta zaczyna się zmieniać². Przez ponad 15 lat był pieczętarzem; nominację na podkanclerzego koronnego otrzymał od Stanisława Augusta w grudniu 1764 r.³ Zapewne awans ten ułatwiły Młodziejowskiemu polityczne i finansowe związki z ambasadą rosyjską w Warszawie⁴. W październiku 1767 r., po rezygnacji Andrzeja Zamoyskiego, korzystając z protekcji ambasadora Mikołaja Repnina, otrzymał pieczęć wielką. Już jako minister został w 1766 r. biskupem przemyskim, a w dwa lata później poznańskim⁵. Tytułowy bohater był znacznie mniej

¹ W. Müller, W. Szczygielski, *Młodziejowski Andrzej Mikołaj*, [w:] *Polski słownik biograficzny* [dalej: *PSB*], t. XXI, Wrocław 1976, s. 428–432; *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, s. 58.

² P. Zajac, *Biskup poznański Andrzej Stanisław Kostka Młodziejowski w obronie Stanisława Konarskiego i polskich pijarów – nieznaną list z grudnia 1769 roku*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2021, t. XXXIX, s. 61–78.

³ W. Müller, W. Szczygielski, *op. cit.*, s. 429; *Urzędnicy centralni i nadworni...*, s. 114.

⁴ Z. Zielińska, *Polska w okowach „systemu północnego” 1763–1766*, Kraków 2012, s. 51, 174–176.

⁵ W. Müller, W. Szczygielski, *op. cit.*, s. 429–430; P.F. Neumann OCD, *Diecezja poznańska u schyłku Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2018, t. XXXIII, s. 166.

zainteresowany wypełnianiem swoich obowiązków kościelnych niż państwowych, gdyż jego ingres do Poznania nastąpił dopiero w 1779 r.⁶ Nie miał kanclerz koronny dobrej opinii wśród pamiętnikarzy, choć czasami dostrzegali oni jego inteligencję i doceniali działalność jako ministra. Memuaryści mieli za złe Młodziejowskiemu działalność związaną z I rozbiorem i wypominano mu, że był moskiewskim jurgieltnikiem⁷. Przez długi czas podobne opinie formułowali historycy. Jeżeli już badacze interesowali się A. Młodziejowskim, to zazwyczaj pisali o nim krytycznie. Widziano w nim przede wszystkim jurgieltnika ambasady rosyjskiej⁸ lub „księdza Machiawela”, jak pisał Władysław Konopczyński⁹. Młodziejowski otrzymywał pieniądze od rosyjskich dyplomatów już w 1763 r., kiedy był jeszcze kanclerzem i prawą ręką prymasa Władysława Łubieńskiego¹⁰. W 1773 r. Petersburg zaakceptował propozycję ambasadora Ottona M. von Stackelberga, żeby potajemnie wypłacać pensję kanclerzowi. W praktyce jednak pieniądze zaczęto przekazywać dwa lata później¹¹. Usługi oddane przez kanclerza koronnego rosyjskiemu ambasadorowi w dobie sejmku rozbiorowego z lat 1773–1775 miały niewątpliwie istotny wpływ na jego negatywną ocenę przez historyków¹².

Rola Młodziejowskiego w tym okresie była jednak bardziej skomplikowana, niż to zwykle dostrzegano. Jak zauważyła Dorota Dukwicz, kanclerz koronny odgrywał rolę pośrednika między Stanisławem Augustem a O. von Stackelbergiem, a także między królem i ambasadorem a przywódcami delegacji sejmowej¹³. Z korespondencji i innych źródeł wynika, że w drugiej połowie lat siedemdziesiątych jego relacje z rosyjskim dyplomatą często nie układały się dobrze. Świadczą o tym nieudane próby Stackelberga ograniczenia politycznej roli Młodziejowskiego w otoczeniu króla, m.in. przez odsunięcie go od wpływu na działania sejmikowe regalistów w 1776 r. oraz pominięcie jego udziału w wąskim gronie osób mających

⁶ W. Müller, W. Szczygielski, *op. cit.*, s. 431.

⁷ D. Rolnik, *Portret szlachty czasów stanisławowskich*, Katowice 2009, s. 315, 356, 501.

⁸ R. Butterwick, *Polska rewolucja a Kościół katolicki, 1788–1792*, przekł. M. Ugniewski, Kraków 2012, s. 112, 203.

⁹ W. Konopczyński, *Geneza i ustanowienie Rady Nieustającej*, Kraków 1917, s. 215, 238. *Vide* też: P. Zajac, *op. cit.*, s. 68.

¹⁰ Z. Zielińska, *op. cit.*, s. 51.

¹¹ D. Dukwicz, *Sekretne wydatki rosyjskiej ambasady w Warszawie w latach 1772–1790*, [w:] *Gospodarka, społeczeństwo, kultura w dziejach nowożytnych. Studia ofiarowane Pani Profesor Marii Boguckiej*, red. A. Karpiński, E. Opaliński, T. Wiślicz, Warszawa 2010, s. 454–455.

¹² P. Zajac, *op. cit.*, s. 68.

¹³ D. Dukwicz, *Rosja wobec sejmu rozbiorowego warszawskiego (1772–1775)*, Warszawa 2015, s. 111–112.

przygotować strategię dworu wobec zbliżającego się sejmu¹⁴. Także w czasie następnego sejmu – w 1778 r. – relacje ambasadora i kanclerza nie były najlepsze. Miało to związek z konfliktem między Młodziejowskim a Sułkowskimi (województwami – kaliskim Augustem i gnieźnieńskim Antonim), których protektorem był Stackelberg¹⁵.

Wpływ na sposób widzenia A. Młodziejowskiego przez badaczy miała też niezbyt korzystna opinia, którą Stanisław August zostawił o swoim ministrze w pamiętnikach. Król wprawdzie przyznawał, że musiał korzystać z jego usług jako kanclerza, ale wskazywał, że pieczętarsz był blisko związany z Rosją¹⁶. Dopiero od niedawna badacze zaczęli interesować się rolą, jaką Młodziejowski odgrywał w kreowaniu polityki dworu oraz w działaniach stronnictwa regalistycznego na prowincji. Sporo informacji na ten temat można znaleźć w monografii sejmu z 1778 r.¹⁷ Ostatnio polityczną rolę kanclerza dostrzegli młodzi historycy: Grzegorz Glabisz w książce o sejmikach wielkopolskich w latach 1764–1793 i Piotr Skowroński w niewydanej jeszcze dysertacji doktorskiej o sejmie z 1776 r.¹⁸ W pracach tych badaczy szczególnie szeroko została uwzględniona rola Młodziejowskiego w okresie kampanii sejmikowej i podczas obrad skonfederowanego sejmu w 1776 r. Postanowiłem więc ograniczyć się do analizy końcowej fazy działalności kanclerza koronnego, czyli w praktyce do lat 1777–1779.

W ostatnich miesiącach życia Młodziejowski, ze względu na bardzo zły stan zdrowia, nie mógł już pełnić swoich obowiązków. W końcu stycznia 1780 r. w gazetach pisanych znalazła się informacja o ciężkiej chorobie kanclerza koronnego¹⁹. W lutym 1780 r. starosta generalny wielkopolski Kazimierz Raczyński, czołowy miejscowy regalista, udzielając wskazówek staroście mosińskiemu Franciszkowi

¹⁴ *Entretiens du roi Stanislas-Auguste avec Otto Magnus von Stackelberg (1776)*, oprac. E. Zielińska, Warszawa 2020, s. 24, 28, 37, 105, 131; P.W. Skowroński, *Reforma Rady Nieustającej na sejmie 1776 r.*, Warszawa 2022, s. 220, [maszynopis rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. W. Kriegseisena i obronionej w Instytucie Historii PAN w 2022 r.].

¹⁵ „Entretiens du Roi avec Mr de Stackelberg... [4 I 1778 – 17 XII 1778]” z 21 X 1778, Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie [dalej: BPAU], rkps 1649, k. 145v–146; W. Filipczak, *Sejm 1778 roku*, Warszawa 2000, s. 210–211, 229–230. *Vide* też: D. Dukwicz, M. Zwierzykowski, *Sułkowski Antoni*, [w:] *PSB*, t. XLV, Warszawa–Kraków 2008, s. 534; corundem, *Sułkowski August*, [w:] *ibidem* s. 549.

¹⁶ Stanisław August Poniatowski, *Mémoires du roi...*, t. II, Leningrad 1924, s. 15–16.

¹⁷ W. Filipczak, *op. cit.*, s. 32–36, 59–66, 78–79, 209–211, 219–221, 227–229, 266–267.

¹⁸ G. Glabisz, *Sejmiki Wielkopolski w latach 1764–1793*, Poznań 2022, s. 408–409, 414, 416–418, 424, 428, 432–433; P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 140–144, 150, 170–171, 178, 220, 226.

¹⁹ Gazeta pisana z 27 I 1780, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rkps 6799, k. 9; W. Filipczak, *Życie sejmikowe prowincji wielkopolskiej w latach 1780–1786*, Łódź 2012, s. 49.

Ksaweremu Kęszyckiemu, wspominał o wielu problemach, których przyczyną była „słabość” Młodziejowskiego. Kanclerz był bowiem czasami jedyną osobą należycie orientującą się w sprawach, z którymi borykali się wielkopolscy regaliści²⁰. Na początku następnego miesiąca stan zdrowia kanclerza był już bardzo zły. Kasztelan kruszwicki Józef Brzeziński stwierdzał w liście z 5 marca 1780 r., skierowanym zapewne do szefa Gabinetu Stanisława Augusta Jacka Ogrodzkiego, że „słabość” Młodziejowskiego jest „krytyczna”²¹. Korespondent radziwiłłowski w Warszawie chorąży przasnyski Adam Górski pisał 6 marca, że pieczętarz „od tygodnia zmysły i pamięć stracił” i nie ma nadziei na poprawę sytuacji²². Dwa tygodnie później A. Górski informował, że kanclerz koronny wprawdzie jeszcze żyje, ale „dogorywa”²³. Była to już wiadomość nieaktualna, gdyż właśnie w tym samym dniu – 20 marca, A. Młodziejowski zmarł²⁴.

W swoim artykule skoncentruję się na najbliższym kręgu współpracowników i stronników A. Młodziejowskiego w polityce wewnętrznej. Pominę rolę kanclerza jako jednego z kreatorów polskiej polityki zagranicznej. Jest to odrębne zagadnienie, które wymaga jeszcze badań. Podstawę źródłową rozważań stanowi przede wszystkim korespondencja A. Młodziejowskiego zachowana w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie oraz Variach Oddziału I Archiwum Głównego Akt Dawnych²⁵. Informacje uzyskane z listów będę uzupełniał wiadomościami pochodzącymi także z szeregu innych źródeł.

Rola A. Młodziejowskiego w działaniach stronnictwa dworskiego Stanisława Augusta, niedostrzegana przez długi czas przez historyków, została odnotowana przez żyjących w tych czasach pamiętnikarzy. Adam Moszczeński w *Pamiętniku do historii polskiej* pisał, że Młodziejowski doradził królowi,

[...] by na urzędy koronne i senatorskie wynosił szlachtę, których ojcowie ledwie docisnąć się mogli do urzędów wojewódzkich i z tych jednego więcej oświeconego i zręcznego by postawił w województwie, aby przez jego jedynie rekomendacye szlachta

²⁰ „Pro memoria w.m.p. staroście mosińskiemu do mówienia z królem...”. Tekst ten został 22 II 1780 r. przekazany przez F.K. Kęszyckiego do Gabinetu królewskiego, Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie [dalej: BCz], rkps 784, s. 297; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 49.

²¹ J. Brzeziński do [J. Ogrodzkiego], 5 III 1780, BCz, rkps 656, s. 197.

²² A. Górski do Radziwiłła, Warszawa 6 III 1780, Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], Archiwum Radziwiłłów, dział V [dalej: AR V], sygn. 4506, cz. 1, s. 51.

²³ A. Górski do Radziwiłła, Warszawa 20 III 1780, *ibidem*, s. 54.

²⁴ *Urzędnicy centralni i nadworni...*, s. 58.

²⁵ Korespondencja A. Młodziejowskiego znajduje się w: BCz, rkps 674 (kopie listów) i rkps 799; AGAD, Varia Oddziału I [dalej: VO I], sygn. 15.

tego województwa otrzymywać mogła urzędy sędownicze i wojewódzkie, które przedtem za rekomendacją i wdaniem się magnatów od królów rozdawane były²⁶.

Z pewnością przekazu tego nie należy interpretować dosłownie; Stanisław August miał niewątpliwie także innych nauczycieli i doradców. Przytoczony cytat trafnie jednak charakteryzuje ważne rysy polityki monarchy wobec prowincji szlacheckiej. Tekst A. Moszczeńskiego uchwycił też istotny element „filozofii politycznej” A. Młodziejowskiego, którym była budowa własnego zaplecza politycznego z osób pochodzących spoza kręgów magnackich i senatorskich, ale mających silne wpływy wśród aktywnej politycznie szlachty w poszczególnych województwach i ziemiach. Moim celem będzie opisanie kręgu osób najsilniej związanych z kanclerzem koronnym.

Duchowni współpracownicy A. Młodziejowskiego

W rozważaniach tych ograniczę się do tych przedstawicieli kleru, którzy pomagali biskupowi poznańskiemu w działaniach politycznych, z pominięciem sfery kościelnej. Najwybitniejszą postacią w otoczeniu A. Młodziejowskiego był niewątpliwie Antoni Onufry Okęcki (1729–1793), którego kariera podążyła niejako szlakiem wytyczonym przez protektora. W 1770 r. został powołany przez Stanisława Augusta na biskupa chełmskiego (formalnie objął urząd w roku następnym), zaś w 1775 r. A. Młodziejowski mianował go koadiutorem poznańskim²⁷. Po śmierci Młodziejowskiego Okęcki 31 marca 1780 r. otrzymał podkanclerstwo, zwolnione przez nowego kanclerza Jana Borcha²⁸. W tym dniu odbyła się sesja Rady Nieustającej, na której wybrano kandydatów na kanclerza koronnego, zaś po powołaniu przez Stanisława Augusta na ten urząd Borcha, powtórzono tę procedurę w odniesieniu do podkanclerstwa. Konsyliarze zgłosili aż dziesięciu konkurentów ze stanu duchownego. Oprócz ordynariusza chełmskiego, byli w tym gronie też trzej inni biskupi: łucki Feliks Turski, kamieniecki Adam Krasieński (co można uznać za demonstrację polityczną) oraz inflancki Antoni Sierakowski. Spośród trójki wyłonionych

²⁶ A. Moszczeński, *Pamiętnik do historyi polskiej w ostatnich latach panowania Augusta III i pierwszych Stanisława Poniatowskiego*, wyd. 3, Poznań 1867, s. 100. *Vide*: W.M. Grabski, *U podstaw wielkiej reformy. Karta z dziejów Komisji Edukacji Narodowej*, Łódź 1984, s. 69.

²⁷ H. Dymnicka-Wołoszyńska, *Okęcki Antoni Onufry*, [w:] *PSB*, t. XXIII, Wrocław 1978, s. 658–659.

²⁸ *Urzednicy centralni i nadworni...*, s. 114.

przez Radę kandydatów król wybrał Okęckiego²⁹. Po śmierci Młodziejowskiego objął on biskupstwo poznańskie (wzorem poprzedników przyjął tytuł biskupa poznańskiego i warszawskiego)³⁰.

Po zgonie J. Borchy, który nastąpił 3 października 1780 r., A.O. Okęcki czekał prawie półtora miesiąca na nominację na urząd kanclerza wielkiego koronnego³¹. Sesja Rady Nieustającej odbyła się bowiem już po zakończeniu obrad sejmowych, które trwały od 2 października do 11 listopada 1780 r.³² Na posiedzeniu Rady z 17 listopada 1780 r. zgłoszono sześciu konkurentów do pieczęci wielkiej, w tym tylko dwóch biskupów: inflanckiego A. Sierakowskiego i koadiutora płockiego Krzysztofa H. Szembeka. Oni też razem z Okęckim znaleźli się w gronie trzech kandydatów do kanclerstwa wybranych przez konsyliarzy³³.

Antoni Onufry Okęcki pod pewnymi względami mógł uchodzić za przeciwnieństwo A. Młodziejowskiego³⁴. Bardziej niż politykiem był duchownym, który angażował się w zarządzanie diecezją poznańską³⁵. Miał opinię uczciwego, podczas gdy jego promotor znaczne dochody uzyskiwał, zdaniem autorów biogramu w *Polskim słowniku biograficznym*, ze źródeł „póllegalnych (na granicy łapówkarstwa)”³⁶. Okęcki potrafił być pryncypialny i brakowało mu politycznej elastyczności Młodziejowskiego. Spowodowało to dość szybką rezygnację z urzędu kanclerskiego w końcu grudnia 1786 r., oficjalnie z przyczyny „pomnażającej się z wiekiem słabości zdrowia”³⁷. Wpływ na tę decyzję mogły mieć jednak złe stosunki ze Stackelbergiem, co było wynikiem stanowczej postawy kanclerza koronnego³⁸. Okęcki, przez wiele lat związany ze stronnictwem dworskim, w połowie lat osiemdziesiątych nawiązał

²⁹ Protokół Rady Nieustającej z 31 III 1780, AGAD, tzw. Metryka Litewska, dział VII [dalej: ML VII], sygn. 25, k. 87–87v.

³⁰ H. Dymnicka-Wołoszyńska, *op. cit.*, s. 659.

³¹ *Urzednicy centralni i nadworni...*, s. 58.

³² W. Filipczak, *Chronologia sejmów z lat 1764–1793*, [w:] *Chronologia sejmów Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1569–1793)*, red. L.A. Wierzbicki, D. Kupisz, Warszawa 2021, s. 300.

³³ Protokół Rady Nieustającej z 17 XI 1780, AGAD, ML VII, sygn. 34, s. 16; „Konkurenci do pieczęci w. koronnej”, AGAD, ML VII, sygn. 88, k. 21. Okęcki otrzymał 33 głosy, Szembek – 25, Sierakowski – 14.

³⁴ R. Butterwick, *op. cit.*, s. 112.

³⁵ E.M. Ziółek, *Biskupi senatorowie wobec reform Sejmu Czteroletniego*, Lublin 2002, s. 32–33.

³⁶ W. Müller, W. Szczygielski, *op. cit.*, s. 431. Cf. P.F. Neumann OCD, *op. cit.*, s. 166–167.

³⁷ Protokół Rady Nieustającej z 29 XII 1786, AGAD, ML VII, sygn. 58, s. 57. Rezygnacja Okęckiego z kanclerstwa nosiła datę 28 grudnia: *Urzednicy centralni i nadworni...*, s. 58.

³⁸ H. Dymnicka-Wołoszyńska, *op. cit.*, s. 660; R. Butterwick, *op. cit.*, s. 112. *Vide* też: W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 118, 152–153.

dyskretne kontakty z opozycją magnacką. Kanclerz coraz bardziej oddalał się politycznie od dworu. Widać to zwłaszcza po niepowodzeniu starań biskupa poznańskiego jesienią 1784 r. o arcybiskupstwo gnieźnieńskie – po śmierci 26 sierpnia Antoniego Ostrowskiego³⁹. Prymasem został wówczas Michał Poniatowski, brat króla, dotychczasowy biskup płocki i czołowa postać obozu regalistycznego⁴⁰.

W korespondencji A. Młodziejowskiego jest zaskakująco mało informacji na temat jego poznańskiego koadiutora. Na jedną z nich należy zwrócić jednak uwagę, gdyż potwierdza pogląd o bliskich politycznych związkach między oboma postaciami. Pochodzi ona z grudnia 1778 r., kiedy w wielkopolskim stronnictwie regalistycznym dyskutowano nad sprawą nominacji na urząd podsędka kaliskiego. Spośród czterech kandydatów wybranych na sejmiku elekcyjnym z 19 grudnia kanclerz popierał miecznika wschowskiego Andrzeja Bogdańskiego, zaś inny czołowy wielkopolski regalista – starosta generalny Kazimierz Raczyński, promował Józefa Zabłockiego, starostę trzebińskiego⁴¹. A. Młodziejowski pisał 22 grudnia do monarchy, że „generał wielkopolski” przyjechał specjalnie do Warszawy, żeby utrzymać J. Zabłockiego i miał „pozornie” za takim rozwiązaniem „racyje”. Kanclerz stwierdzał jednak, że należy dać „preferencyję” A. Bogdańskiemu, z przyczyn, które przedstawi królowi A.O. Okęcki. Młodziejowski prosił Stanisława Augusta, aby wstrzymał udzielenie odpowiedzi Raczyńskiemu. W tym czasie kanclerz miał ukartować rzecz w sposób, który przedstawi monarsze biskup chełmski⁴². Owe „racyje” przemawiające za awansem J. Zabłockiego, wspomniane przez kanclerza koronnego, to zapewne propozycja starosty generalnego wielkopolskiego „ukontentowania” A. Bogdańskiego kasztelanią. Wakans taki miał się wkrótce pojawić w wyniku ciężkiej choroby kasztelana międzyrzeckiego Stanisława Chłapowskiego (miał być dotknięty paralizem), o czym wiadano z listu pisarza ziemskiego wschowskiego Felicjana Wierzchlejskiego do starosty waleckiego Macieja Mielżyńskiego. Oczekiwana śmierć kasztelana międzyrzeckiego miała uruchomić łańcuch

³⁹ A.O. Okęcki do króla, Poznań 12 IX 1784, BCz, rkps 698, s. 159–160; H. Dymnicka-Wołoszyńska, *op. cit.*, s. 660; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 126–127. Okęcki w liście do Stanisława Augusta zastrzegł jednak, że stara się o prymasostwo tylko w sytuacji, gdy nie przyjmie go M. Poniatowski.

⁴⁰ Z. Zielińska, *Poniatowski Michał Jerzy*, [w:] *PSB*, t. XXVII, Wrocław 1983, s. 456–457.

⁴¹ Na sejmiku elekcyjnym w Kaliszu na kandydatów do urzędu podsędka wybrani zostali: miecznik wschowski Andrzej Bogdański, starosta trzebiński Józef Zabłocki, Maciej Mierzewski i Stanisław Skąpski. Laudum sejmiku, Kalisz 19 XII 1778, Archiwum Państwowe w Poznaniu [dalej: APP], Księgi grodzkie kaliskie [dalej: KG], sygn. 430, k. 870–870v; G. Głabisz, *op. cit.*, s. 431–432, 606. *Vide* też: W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 232. Zabłockiego wspierał też wojewoda kaliski A. Sułkowski, który zwołał sejmik (A. Młodziejowski do króla, 4 XII 1778, BCz, rkps 799, s. 1827).

⁴² A. Młodziejowski do króla, 22 XII 1778, BCz, rkps 799, s. 1874–1875.

awansów na urzędach kasztelańskich, a najniższy z wakansów senatorskich miał przypaść A. Bogdańskiemu⁴³. Scenariusz K. Raczyńskiego nie doczekał się realizacji, więc Okęcki zapewne przekonał Stanisława Augusta do argumentów Młodziejowskiego. Biskup chełmski jawi się w tej sytuacji jako zaufany człowiek kanclerza, który ma zadanie przeprowadzić bardzo delikatną misję utracenia kandydata innego wpływowego regalisty, gdyż Raczyński był nie tylko człowiekiem bliskim królowi, ale też szybko zdobywał w obozie dworskim coraz mocniejszą pozycję⁴⁴. Okęcki zapewne dobrze wypełnił powierzone mu zadanie, gdyż na początku stycznia 1779 r. nominację na podsędka kaliskiego uzyskał Bogdański⁴⁵. Należy też zauważyć, że kanclerz koronny dziękował królowi za względy dla Bogdańskiego już 26 grudnia i deklarował przygotowanie odpowiedniego przywileju⁴⁶. Za życia Młodziejowskiego biskup chełmski był w sprawach politycznych w jego cieniu. Wiadomo jednak, że w czasie kampanii przedsejmowej w 1776 r. Okęcki działał na rzecz regalistów w ziemi chełmskiej, gdzie starał się wpływać na miejscową szlachtę zgodnie z oczekiwaniami dworu⁴⁷.

Kolejną postacią z kręgów duchownych, którą promował A. Młodziejowski, był koadiutor opactwa hebdowskiego (od marca 1777 r.) ks. Antoni Felicjan Aleksandrowicz⁴⁸. W styczniu 1778 r. A. Młodziejowski proponował, żeby na wakujące biskupstwo inflanckie awansować pisarza wielkiego koronnego ks. A. Sierakowskiego⁴⁹. Do pisarstwa duchownego kanclerz rekomendował hebdowskiego koadiutora. A. Młodziejowski pisał do Stanisława Augusta, że na najbliższym sejmie spośród pisarzy wielkich koronnych i litewskich wybrany będzie sekretarz Rady Nieustającej (w rzeczywistości także spośród sekretarzy wielkich oraz referendarzy obojga narodów – byli oni z urzędu kandydatami na sekretarza Rady⁵⁰). Kanclerz uznawał, że A. Aleksandrowicz, człowiek zdatny do usług publicznych, będzie

⁴³ K. Raczyński do A. Młodziejowskiego, [b.d.], BCz, rkps 799, s. 1917. S. Chłapowski zmarł 9 V 1780 r. (*Urzednicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, Wrocław 1987, s. 102).

⁴⁴ J. Dygdała, *Raczyński Kazimierz*, [w:] *PSB*, t. XXIX, Wrocław 1987, s. 646–647.

⁴⁵ Nominacja A. Bogdańskiego nosiła datę: 2 I 1779 r. (*Urzednicy wielkopolscy...*, s. 71).

⁴⁶ A. Młodziejowski do króla, 26 XII 1778, BCz, rkps 799, s. 1887.

⁴⁷ H. Dymnicka-Wołoszyńska, *op. cit.*, s. 659; P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 156–157.

⁴⁸ K.R. Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księń z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729–1795)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2006, t. LXXXVI, s. 295.

⁴⁹ A. Młodziejowski do króla, 28 I 1778, BCz, rkps 674, s. 596. Ks. A. Sierakowski był pisarzem wielkim duchownym od 12 VIII 1773 r. (*Urzednicy centralni i nadworni...*, s. 98).

⁵⁰ Sekretarz Rady nie był jej konsyliarzem (W. Filipczak, *Wybory Rady Nieustającej na sejmie 1778 roku*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica” 1999, z. 64, s. 128). Wśród wybranych przez sejm konsyliarzy mogło być co najwyżej dwóch sekretarzy wielkich, referendarzy

najlepszym kandydatem na tę funkcję⁵¹. Scenariusz Młodziejowskiego został zrealizowany. Choć Stanisław August podjął decyzję w sprawie awansu A. Sierakowskiego już w końcu stycznia 1778 r., nominacja A. Aleksandrowicza na pisarstwo wielkie nosiła datę 9 października tego roku⁵². Kilka dni wcześniej, 4 października 1778 r., Młodziejowski zaproponował Stackelbergowi kandydaturę A. Aleksandrowicza na sekretarza Rady (z powołaniem się na stanowisko króla), choć ambasador początkowo widział na tej funkcji referendarza litewskiego (świeckiego) Fryderyka Moszyńskiego⁵³. Dzień później ks. A. Aleksandrowicz był prezentowany Stackelbergowi przez swojego brata, kasztelana wiskiego Tomasza (marszałka dworu królewskiego), jako kandydat rekomendowany przez monarchę⁵⁴. Na sesji sejmowej z 15 października 1778 r. A. Aleksandrowicz został wybrany wyraźną większością głosów na funkcję sekretarza Rady Nieustającej⁵⁵.

Świeccy współpracownicy i stronnicy A. Młodziejowskiego

Znacznie trudniej jest ustalić listę świeckich współpracowników i stronników A. Młodziejowskiego. W ogromnej korespondencji kanclerza koronnego pojawiają się dziesiątki osób, które były przez niego rekomendowane. W biogramie zamieszczonym w *Polskim słowniku biograficznym* można przeczytać, że A. Młodziejowski miał doskonale zorganizowaną kancelarię, a sam potrafił pracować nawet 20 godzin na dobę⁵⁶. Nic więc dziwnego, że wiele osób zwracało się do kanclerza z prośbą o wsparcie dla siebie lub swoich protegowanych w staraniach o urząd, funkcję lub order. Młodziejowski we wrześniu 1778 r. pisał do Stanisława Augusta:

i pisarzy wielkich. *Vide*: M. Krzymkowski, *Wybory członków Rady Nieustającej (aspekty organizacyjno-prawne)*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2013, t. XVI, s. 124.

⁵¹ A. Młodziejowski do króla, 28 I 1778, BCz, rkps 674, s. 596.

⁵² *Urzędnicy centralni i nadworni...*, s. 98.

⁵³ „Entretiens du Roi avec Mr de Stackelberg...” z 4 X 1778 (nr 97), BPAU, rkps 1649, k. 140; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 159–160. *Vide* też: Ł. Kądziela, *Między zdradą a służbą Rzeczypospolitej. Fryderyk Moszyński w latach 1792–1793*, Warszawa 1993, s. 26–29.

⁵⁴ „Entretiens du Roi avec Mr de Stackelberg...” z 5 X 1778 (nr 101), BPAU, rkps 1649, k. 140v.

⁵⁵ A. Aleksandrowicz otrzymał 135 głosów, następny w kolejności referendarz koronny Maciej Garnysz – 63. *Vide*: Dyaryusz seymu wolnego sześć niedziel trwającego [...] 1778 w Warszawie zaczętego (autor: ks. Fabian Turkowski), Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, rkps 96, k. 16v; *Dyaryusz seymu walnego ordynaryjnego warszawskiego szesć niedzielnego roku [...] 1778 dnia 5. miesiąca października odprawuiącego się*, wyd. S. Sokołowski, Warszawa [1779], s. 31; W. Filipczak, *Wybory Rady...*, s. 128.

⁵⁶ W. Müller, W. Szczygielski, *op. cit.*, s. 431.

Szczęśliwi są, ale im tego nie zazdroszczę, którzy na urzędach będąc są niedostępni, w robieniu interesów dłudzy, w każdej rzeczy trudni i na resztę, gdy się na czymś zantną są niewypersadowani. Ja albowiem mam wiele uprzykrzenia i swój tylko interes uważający obywatele wymagają na mnie częstokroć ofiary rozumu, reputacy i względów, które w Rzeczyp[ospo]ll[i]tej są nieodbicie potrzebne⁵⁷.

Pieczętarz przekazywał te prośby królowi, co nie znaczy, że zawsze angażował się w ich popieranie. Przykładem może być list Młodziejowskiego z 7 maja 1777 r., w którym informował monarchę o suplikach prezydenta Trybunału Koronnego Jana Karskiego, sufragana gnieźnieńskiego, oraz kasztelana chełmskiego Wojciecha Węgleńskiego w sprawie orderów dla ich protegowanych. Kanclerz wyjaśnił w liście dlaczego o nich wspomniał. Dzięki temu mógł odpisać wyżej wymienionym, że przypomniał monarsze ich prośby. Inna rzecz, że w dalszej części listu Młodziejowski poparł jednak starania W. Węgleńskiego o order dla syna Antoniego starosty chełmskiego, a w kadencji 1775/1776 deputata Trybunału Koronnego⁵⁸. Czasami kanclerz, odpowiadając na prośby, wyrażał wątpliwości lub zastrzeżenia. Niekiedy sugerował swoim korespondentom, że nie mogą liczyć na awans, gdyż król „bez przyczyny scalam transcendere nie lubi”⁵⁹. Wiele wskazuje, że A. Młodziejowski zasłaniał się stanowiskiem Stanisława Augusta („król urzędy ziemiańskie rad per scalam konferuje”⁶⁰), by wyrazić własny pogląd na zasady awansów w odniesieniu do urzędów ziemskich. Kanclerz preferował model stopniowego, szczebel po szczeblu, przesuwania się w górę hierarchii urzędniczej.

Terytorialny zakres wpływów kanclerza koronnego był szeroki. Obejmował przede wszystkim prowincję wielkopolską, zwłaszcza Wielkopolskę właściwą, Kujawy oraz województwa sieradzkie i łęczyckie. Na Mazowszu obszarem szczególnych wpływów A. Młodziejowskiego było województwo rawskie. Interesował się też sejmikami i urzędami ziem nurskiej i łomżyńskiej⁶¹. Zagadnieniem tym zajmę się szerzej w dalszej części artykułu.

⁵⁷ A. Młodziejowski do króla, 24 IX 1778, BCz, rkps 799, s. 1729.

⁵⁸ A. Młodziejowski do króla, 7 V 1777, *ibidem*, s. 1193; *Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, cz. 5 (1751–1794)*, oprac. J. Ternes, Warszawa 2017, s. 210, 213.

⁵⁹ A. Młodziejowski do Michała Suchodolskiego, chorążego chełmskiego, 15 I 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1247. Chorąży chełmski starał się o mający zawakować urząd łowczego krasnostawskiego dla syna (szambelana). Wakans miał się pojawić po spodziewanej śmierci Antoniego Dłużewskiego.

⁶⁰ A. Młodziejowski do Jana Mączyńskiego, ekskasztelana sieradzkiego, 28 I 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1256. Podobnie w: A. Młodziejowski do Józefa Klińskiego, 28 I 1778, *ibidem*, s. 1256–1257.

⁶¹ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 32.

W prowincji małopolskiej w sferze zainteresowań kanclerza znajdowały się województwa sandomierskie, lubelskie, ziemia chełmska oraz Wołyń⁶². Na tym terenie nie było osób należących do kręgu bliskich współpracowników Młodziejowskiego. Kanclerz koronny prowadził korespondencję w sprawie urzędów lub sejmików z osobami wpływowymi na danym terenie, które nie były z nim bliżej związane, a niekiedy nie zaliczały się nawet do stronników dworu. Przykładem może być **województwo lubelskie**, gdzie Młodziejowski utrzymywał listowny kontakt z podkomorzym lubelskim Tomaszem Dłuskim, który jest zaliczany do opozycji magnackiej⁶³. W styczniu 1779 r. kanclerz zwracał się do T. Dłuskiego, żeby porozumiał się z wojewodą lubelskim Antonim Lubomirskim, który był także bliski opozycji, w sprawie rekomendacji dotyczących wakansu⁶⁴.

W **województwie sandomierskim** A. Młodziejowski porozumiewał się w sprawach obsady urzędów i sejmików przede wszystkim z wojewodą Maciejem Sołtykiem, który był liderem miejscowych regalistów i cieszył się dużym zaufaniem Stanisława Augusta⁶⁵. W kręgu korespondentów kanclerza byli też inni przedstawiciele sandomierskiego stronnictwa regalistycznego: kasztelan małogoski Paweł Popiel, starosta nowomiejski Michał Rey i starosta radomski Aleksander Potkański⁶⁶. Z niższych urzędników protegowanym Młodziejowskiego był skarbnik opoczyński i wicesgerent chęciński Kajetan Grabkowski, za którym kanclerz koronny wstawiał się kilka razy⁶⁷.

⁶² A. Młodziejowski do króla, 26 II 1777 (propozycje dotyczące nominacji na urzędy lubelskie), BCz, rkps 674, s. 506–507; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 78–79, 81, 85–86.

⁶³ Na temat roli T. Dłuskiego na sejmikach lubelskich, *vide*: W. Bednaruk, *Sejmiki lubelskie w okresie stanisławowskim (1764–1794)*, Lublin 2011, s. 235–237.

⁶⁴ A. Młodziejowski do T. Dłuskiego, 7 I 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1497–1498. *Vide* też: W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 79–81.

⁶⁵ A. Młodziejowski do M. Sołtyka, 8 III 1778, 11 i 29 IV 1779, 28 V 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1280–1281, 1307, 1319, 1354; A. Młodziejowski do króla, 29 III 1779, BCz, rkps 799, s. 2020; R. Cywiński, *Sołtyk Maciej*, [w:] *PSB*, t. XL, Warszawa–Kraków 2001, s. 411; W. Filipczak, *Ziemskie urzędy sądowe w życiu politycznym województwa sandomierskiego w latach 1777–1783*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2016, R. XV, nr 2, s. 200–202.

⁶⁶ A. Młodziejowski do P. Popiela, 10 I 1778; A. Młodziejowski do A. Potkańskiego, 2 V 1778; A. Młodziejowski do M. Reya, 22 V 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1245, 1325–1326, 1352. *Vide* też: E. Rostworowski, *Popiel Paweł*, [w:] *PSB*, t. XXVII, s. 566; H. Dymnicka-Wołoszyńska, *Rey Jan Michał*, [w:] *PSB*, t. XXXI, Wrocław 1988–1989, s. 192; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 78.

⁶⁷ A. Młodziejowski do M. Sołtyka, 29 IV 1778; do K. Grabkowskiego, 29 IV 1778 i 5 II 1779 i do M. Małachowskiego, wojewody sieradzkiego, 5 II 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1318–1319, 1519.

W **województwie wołyńskim** A. Młodziejowski korespondował incydentalnie z miejscowymi wyższymi urzędnikami, kiedy promował do funkcji poselskiej w Łucku starostę piotrkowskiego Jana Przyłuskiego (o którym dalej). Kanclerz wysłał w tej sprawie listy do podkomorzych – łuckiego Józefa Zagórskiego i krzemienieckiego Michała Piaskowskiego, a nawet do znanego opozycjonisty Szczęsnego Czackiego, podczasego koronnego⁶⁸.

W **ziemi chełmskiej** z pośrednictwa A. Młodziejowskiego w staraniach o królewskie decyzje na korzyść synów (order, szambelania) korzystał miejscowy kasztelan Wojciech Węgleński⁶⁹. Tego rodzaju kontakty nie mogą być jednak traktowane jako dowód na bliższe związki kasztelana chełmskiego z kanclerzem.

W dalszej analizie skoncentruję się na osobach związanych z A. Młodziejowskim i działających na terenach, gdzie miał on ugruntowane wpływy. Punktem wyjścia będzie wykaz osób odpowiedzialnych za akcję sejmikową regalistów przed sejmem z 1776 r.⁷⁰ W wykazie tym kanclerz koronny był wymieniony przy **województwie sieradzkim z ziemią wieluńską**, gdzie zastąpił wpisanego pierwotnie w dokumencie biskupa kujawskiego A. Ostrowskiego⁷¹. Na tym terenie najsilniejsze zaplecze polityczne miał A. Młodziejowski w **ziemi wieluńskiej**. Jego człowiekiem był niewątpliwie pisarz ziemski wieluński Fryderyk Jakub Psarski, poseł z 1776 r. Na przełomie 1777 i 1778 r. starał się on o wakujący urząd sędziego ziemskiego⁷². W końcu stycznia 1778 r. kanclerz koronny ostrzegł F.J. Psarskiego przed zabiegami w Warszawie o wakans podsędka Kazimierza Karśnickiego, który był przekonany, że uzyska poparcie ziemian wieluńskich⁷³. W liście z 21 lutego Młodziejowski

⁶⁸ A. Młodziejowski do: J. Zagórskiego, M. Piaskowskiego i S. Czackiego, wszystkie listy z 1 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1404–1405. Na temat S. Czackiego *vide*: J. Michalski, *Polska wobec wojny o sukcesję bawarską*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 95–96; A. Stroynowski, *Opozycja sejmowa w dobie rządów Rady Nieustającej. Studium z dziejów kultury politycznej*, Łódź 2005, s. 74, 96.

⁶⁹ A. Młodziejowski do króla, 7 V 1777, BCz, rkps 799, s. 1193; A. Młodziejowski do W. Węgleńskiego, 12 I 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1501.

⁷⁰ „Note des principaux exécuteurs l’ouvrage à faire aux diétines”, AGAD, Zbiór Popielów [dalej: ZP], sygn. 114, k. 3–4; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 35–36.

⁷¹ „Note des principaux exécuteurs...”, AGAD, ZP, sygn. 114, k. 3; P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 150.

⁷² Sęstwo wieluńskie wakowało po śmierci Antoniego Morzkowskiego (*Urzednicy województw łączyskiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993, s. 230). Na temat wcześniejszej działalności F.J. Psarskiego *vide*: W. Szczygielski, *Psarski Fryderyk Jakub*, [w:] *PSB*, t. XXIX, Wrocław 1986, s. 251–252.

⁷³ A. Młodziejowski do F.J. Psarskiego, Warszawa 31 I 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1259–1260; A. Młodziejowski do K. Karśnickiego, 27 XII 1777, *ibidem*, s. 1237.

prosił wojewodę sieradzkiego Mikołaja Małachowskiego, by uniwersał zwołujący sejmik elekcyjny wydał na ręce F.J. Psarskiego, zapewniając, że „nie ukradnie” on sejmiku⁷⁴. Protelowany przez kanclerza koronnego pisarz ziemski otrzymał ostatecznie nominację na sędziego ziemskiego 23 marca⁷⁵. W maju 1778 r. kanclerz do wakującego pióra ziemskiego wieluńskiego skutecznie polecał królowi, promowanego przez F.J. Psarskiego i starostę wieluńskiego Stanisława Męcińskiego, Ignacego Wysławskiego, choć ten był szwagrem nowego sędziego ziemskiego⁷⁶. Kariera F.J. Psarskiego rozwijała się także po śmierci kanclerza koronnego. Na sejmiku z 16 sierpnia 1780 r. sędzia ziemski znalazł się w gronie kandydatów do podkomorstwa. Sześć dni później wystawiona została nominacja Psarskiego na urząd podkomorzego, tym razem dzięki poparciu szefa Gabinetu Stanisława Augusta (po śmierci Jacka Ogrodzkiego) – Adama Cieciszowskiego, a prawdopodobnie także biskupa M. Poniatowskiego⁷⁷.

Związki z A. Młodziejowskim miał też chorąży ostrzeszowski Ludwik Karśnicki. W kwietniu 1778 r. kanclerz polecał podstolemu ostrzeszowskiemu Kazimierzowi Myszkowskiemu, aby w czasie przygotowań do sejmiku elekcyjnego współdziałał z ubiegającym się o podkomorstwo wieluńskie L. Karśnickim⁷⁸. W liście z 14 maja 1778 r. kanclerz przesłał królowi laudum wieluńskiego sejmiku elekcyjnego z dnia poprzedniego, który wybrał kandydatów do urzędu podkomorzego⁷⁹. Młodziejowski promował do wakansu L. Karśnickiego, którego głównym konkurentem był „primus in ordine” – chorąży wieluński Mikołaj Taczanowski⁸⁰. Protekcja kanclerza koronnego okazała się skuteczna i nominacja Karśnickiego na podkomorstwo została podpisana przez króla bardzo szybko, gdyż nosiła datę 15 maja⁸¹. Trzy miesiące później podkomorzy uzyskał mandat poselski ziemi wieluńskiej na sejm, w następnym zaś roku został przy poparciu kanclerza marszałkiem Trybunału Koronnego⁸².

⁷⁴ A. Młodziejowski do M. Małachowskiego, 21 II 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1274–1275.

⁷⁵ *Urzednicy wojewodztw łeczyckiego...*, s. 230.

⁷⁶ A. Młodziejowski do króla, 9 V 1778, BCz, rkps 799, s. 1567. Kandydatów do pisarstwa ziemskiego wieluńskiego wybrano 4 maja. *Vide*: Laudum sejmiku, Wieluń 4 V 1778, AGAD, Księgi grodzkie wieluńskie oblaty [dalej: WGO], sygn. 33A, k. 428–428v. Nominacja nosiła datę 11 V 1778 r. (*Urzednicy wojewodztw łeczyckiego...*, s. 219).

⁷⁷ *Urzednicy wojewodztw łeczyckiego...*, s. 224; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 389–391.

⁷⁸ A. Młodziejowski do K. Myszkowskiego, Warszawa 8 IV 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1301.

⁷⁹ A. Młodziejowski do króla, 14 V 1778, BCz, rkps 799, s. 1561; Laudum sejmiku, Wieluń 14 V 1778, AGAD, WGO, sygn. 33A, k. 487–487v.

⁸⁰ A. Młodziejowski do króla, 14 V 1778, BCz, rkps 799, s. 1561–1562.

⁸¹ *Urzednicy wojewodztw łeczyckiego...*, s. 224.

⁸² B. Krakowski, *Karśnicki (Karsznicki) Ludwik*, [w:] *PSB*, t. XII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966, s. 142; *Deputaci Trybunału...*, s. 230.

Zwieńczeniem kariery urzędniczej L. Karśnickiego była kasztelania wieluńska, którą uzyskał już po śmierci Młodziejowskiego. Na sesji Rady Nieustającej z 19 maja 1780 r. wybrani zostali kandydaci do tego urzędu, spośród których Stanisław August wskazał na podkomorzego wieluńskiego⁸³.

W pozostałych powiatach **województwa sieradzkiego** człowiekiem A. Młodziejowskiego był niewątpliwie starosta piotrkowski Jan Przyłuski, ale dotyczyło to przede wszystkim bardzo podejrzanych operacji majątkowych. W końcu marca 1778 r. podskarbi wielki koronny Adam Poniński pisał do kanclerza wielkiego, aby postarał się o wystawienie na J. Przyłuskiego kaduka na dobra „po Bogdanach Skinderach”. Starosta piotrkowski był tylko figurantem, a korzyściami mieli podzielić się Poniński i Młodziejowski (Przyłuskiemu miała przypaść „pewna część”)⁸⁴. Kilka dni później kanclerz koronny dziękował królowi za przywilej na kaduk dla J. Przyłuskiego⁸⁵. Starosta piotrkowski działał też jako pośrednik w interesach A. Ponińskiego z kasztelanem kijowskim Józefem Stempkowskim, które dotyczyły starostwa winnickiego, o czym Młodziejowski donosił królowi w końcu czerwca 1778 r.⁸⁶ Sprawa wspomnianego kaduka nabrała dużego rozgłosu i stała się przyczyną wrogości wobec starosty piotrkowskiego. W listopadzie 1778 r., w czasie sejmiku, Młodziejowski skarżył się na Józefa Markowskiego, posła podolskiego i chorążego mielnickiego, który podobno chciał uchwalenia ustawy ogłaszającej Przyłuskiego wrogiem ojczyzny i uderzającej także w kanclerza⁸⁷. Jeszcze przed sejmem, latem 1778 r., Młodziejowski bezskutecznie wspierał starania starosty piotrkowskiego o funkcję poselską na Wołyniu, gdzie starosta piotrkowski pierwszy raz pojawił się na sejmiku w Łucku⁸⁸.

W sprawie sejmików sieradzkich A. Młodziejowski porozumiewał się z wpływowymi w województwie – starostą sieradzkim Stanisławem Kossowskim i podsejmdkiem sieradzkim Janem N. Kobielskim, ale trudno te kontakty traktować jako przejaw bliższej współpracy⁸⁹. Sprawy sejmików poselskich w Szadku w 1778 r.

⁸³ Protokół Rady Nieustającej z 19 V 1780, AGAD, ML VII, sygn. 30, k. 13v–14; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 387. Nominacja L. Karśnickiego nosiła datę 4 VII 1780 r. (*Urzednicy województw łęczyckiego...*, s. 214).

⁸⁴ A. Poniński do A. Młodziejowskiego, Cudnów 29 III 1778, BCz, rkps 799, s. 1539–1540. Kaduk miał dotyczyć rozległych dóbr w województwach podolskim i braclawskim, które obejmowały „prócz dwóch miasteczek znacznych 20 wsi wielkich”.

⁸⁵ A. Młodziejowski do króla, 5 IV 1778, BCz, rkps 799, s. 1543.

⁸⁶ A. Młodziejowski do króla, 27 VI 1778, *ibidem*, s. 1582–1583.

⁸⁷ A. Młodziejowski do króla, 7 XI 1778, *ibidem*, s. 1775–1776; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 287.

⁸⁸ [H. Sanguszko], Diariusz sejmiku przedsejmowego w Łucku z 17 VIII 1778, AGAD, ZP, sygn. 112, k. 60–61; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 85–86.

⁸⁹ A. Młodziejowski do J. Kobielskiego z 30 VI 1778 i do S. Kossowskiego, 1 VII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1390–1391; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 64.

kanclerz uzgadniał także z biskupem łuckim Felisem Turskim⁹⁰. Wśród niższych urzędników ziemskich na protekcję kanclerza mogli liczyć podstarości wieluński i wojski piotrkowski (od 1778 r. miecznik) Jakub Kempisty oraz Franciszek Zaremba, cześnik piotrkowski⁹¹ (od 1778 r., wcześniej łowczy).

Na **Kujawach** (województwa brzesko-kujawskie i inowrocławskie) wykonawcą zadań sejmikowych dworu był w 1776 r. starosta inowrocławski Józef Brzeziński „ami intime du g[ran]d chancelier”, jak czytamy w wykazie dotyczącym kampanii przedsejmowej⁹². W sierpniu 1777 r. A. Młodziejowski promował starostę inowrocławskiego do kasztelanii kowalskiej. Kanclerz zwalczał pomysł powierzenia tego urzędu Kanigowskiemu, o którym pisał, że nie jest on czynny na Kujawach. Wspominał też, że starostę inowrocławskiego ominęły „determinowane” mu kasztelanie bydgoska i kruszwicka⁹³. Sprawa awansu sfinalizowana została w 1778 r., kiedy na posiedzeniu Rady Nieustającej z 3 lutego monarcha podjął decyzję o powierzeniu kasztelanii kowalskiej J. Brzezińskiemu⁹⁴. Był on osobą odpowiedzialną za przygotowania do sejmików latem 1778 r. Dwór był zaniepokojony faktem, że kasztelan nie przybył na obrady deputackie z 15 lipca. Sejmik w Radziejowie zagał bowiem chorąży inowrocławski Antoni Biesiekierski⁹⁵. Elekcje sędziów trybunalskich były ważnym etapem przygotowań do wyboru posłów na sejm, który miał odbyć się miesiąc później (17 sierpnia). W liście z 20 lipca 1778 r. A. Młodziejowski uspokajał Stanisława Augusta, że choć kasztelan kowalski nie pojawił się w Warszawie, nie ma powodu do niepokoju. Kanclerz pisał, że J. Brzeziński być może przyjedzie jeszcze do stolicy. Pieczętarz zapewniał także, że nawet gdyby tak się nie stało, monarcha

⁹⁰ A. Młodziejowski do F. Turskiego, Warszawa 15 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1410. Biskup łucki był rodzinnie związany z tym terenem (W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 64).

⁹¹ A. Młodziejowski do J. Kempistego, 20 VI i 15 VIII 1778; A. Młodziejowski do F. Zaremby, 15 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1391–1392, 1412–1413. *Vide* też: A. Młodziejowski do F. Turskiego, Warszawa 15 VIII 1778, *ibidem*, s. 1410.

⁹² „Note des principaux exécuteurs...”, AGAD, ZP, sygn. 114, k. 3; P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 155.

⁹³ A. Młodziejowski do króla, 13 VIII 1777 (kopia), BCz, rkps 674, s. 544–545. Zapewne chodziło o to, że wspomniane kasztelanie, które miał dostać J. Brzeziński, ostatecznie nie wakowały – bydgoska od 1769 r. i kruszwicka od 1754 r. *Vide: Urzędnicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, W. Stanek, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990, s. 72, 135.

⁹⁴ Protokół Rady Nieustającej z 3 II 1778, AGAD, ML VII, sygn. 20, s. 43–44; *Urzędnicy kujawscy...*, s. 123. Nominacja Brzezińskiego na kasztelanię kowalską nosiła datę 27 II 1778 r.

⁹⁵ Laudum sejmiku, Radziejów 15 VII 1778, AGAD, Księgi grodzkie radziejowskie reko-gnicje, sygn. 22a, k. 392–392v (druk w: *Dzieje ziemi kujawskiej oraz akta do nich służące*, wyd. A. Pawiński, t. V [*Lauda i instrukcje*], Warszawa 1888, s. 301–302); W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 61–62.

może być spokojny o wybór właściwych posłów kujawskich⁹⁶. Króla zapewnienia te raczej nie przekonały, zaś powodem troski monarchy była kandydatura na posła generała Jana Aleksandra Kraszewskiego. Był on wprawdzie regalistą, ale Stanisław August uważał, że nie powinien on kolejny raz starać się o mandat w Radziejowie⁹⁷. Jeszcze tego samego dnia, Młodziejowski ponownie zapewnił monarchę, że będzie miał właściwych posłów kujawskich, gdyż za ich „gatunek” odpowiada kasztelan kowalski⁹⁸.

Przedsejmowy sejmik kujawski w Radziejowie zakończył się sukcesem regalistów⁹⁹. Protégowany przez A. Młodziejowskiego kasztelan kowalski wkrótce doczekał się awansu. Po śmierci Józefa Głębockiego, na sesji Rady Nieustającej z 10 września 1779 r., konsyliarze wybrali kandydatów do kasztelanii kruszwickiej, a król powierzył wakans J. Brzezińskiemu¹⁰⁰. „Przyjaciół” kanclerza uzyskał awans, choć prymas A. Ostrowski rekomendował królowi do tego urzędu eksstarostę bobrownickiego Piotra Sumińskiego¹⁰¹. W marcu 1780 r. kasztelan kruszwicki, wobec krytycznego stanu zdrowia kanclerza, prosił J. Ogrodzkiego o wskazówki Stanisława Augusta w sprawie sejmików poselskich¹⁰². W kwietniu 1781 r. Brzeziński przekazał, na życzenie króla, pisarzowi koronnemu A. Cieciszowskiemu (szefowi Gabinetu po śmierci J. Ogrodzkiego) swoje sugestie m.in. w sprawie zmian na urządach kujawskich. Powołał się na zgodę króla, że będzie mógł prezentować rekomendacje na kujawskie wakanse. Dla siebie przewidywał awans na urząd kasztelana brzesko-kujawskiego¹⁰³. J. Brzeziński nie zdołał jednak zachować dotychczasowej pozycji na Kujawach. Wspomnianego awansu nie otrzymał (król powołał nowego kasztelana dopiero w styczniu 1783 r.), choć nadal należał do grona wpływowych postaci wśród kujawskich regalistów. Na początku grudnia 1782 r. kasztelan kowalski P. Sumiński poinformował A. Cieciszowskiego o śmierci J. Brzezińskiego¹⁰⁴.

⁹⁶ A. Młodziejowski do króla, 20 VII 1778, BCz, rkps 799, s. 1657.

⁹⁷ Król do A. Młodziejowskiego, 21 VII 1778, *ibidem*, s. 1659. *Vide* też: W. Szczygielski, *Kraszewski Jan Aleksander*, [w:] *PSB*, t. XV, Wrocław 1970, s. 221.

⁹⁸ A. Młodziejowski do króla, 21 VII 1778, BCz, rkps 799, s. 1664.

⁹⁹ W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 62.

¹⁰⁰ A. Młodziejowski do J. Brzezińskiego, 18 VIII 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1648–1649; Protokół Rady Nieustającej z 10 IX 1779, AGAD, ML VII, sygn. 24, s. 204. Nominacja J. Brzezińskiego na kasztelanię kruszwicką nosiła datę 25 IX 1779 r. (*Urzednicy kujawscy...*, s. 135).

¹⁰¹ A. Ostrowski do króla, 4 IX 1779, BC, rkps 679, s. 635. *Vide* też: J. Dumanowski, *Sumiński Piotr*, [w:] *PSB*, t. XLV, s. 604.

¹⁰² J. Brzeziński do J. Ogrodzkiego, 5 III 1780, BCz, rkps 656, s. 197; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 522.

¹⁰³ J. Brzeziński, Nota podana A. Cieciszowskiemu [21 IV 1781], BCz, rkps 919, s. 453–455; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 525–526.

¹⁰⁴ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 530–533.

W sprawach urzędów kujawskich A. Młodziejowski porozumiewał się także z chorążym inowrocławskim A. Biesiekierskim¹⁰⁵. Na protekcję kanclerza mogli liczyć posłowie kujawscy z 1778 r. – starosta przedecki Jakub Z. Kretkowski i pułkownik Dominik Mniewski. Po sejmie pieczętarz zabiegał dla każdego z nich o królewski konsens na cesję wójtostwa na Kujawach¹⁰⁶.

Szczególnie silne wpływy A. Młodziejowski miał w **województwie rawskim**. W **ziemi gostynińskiej** („gostynińskiej” według staropolskiej terminologii) za akcję wyborczą w 1776 r. odpowiadał inny przyjaciel kanclerza („ami du g[ran]d chancelier”), miejscowy podkomorzy Józef Mikorski¹⁰⁷. Był on czołową postacią rodziny silnie związanej z A. Młodziejowskim i aktywnej w kilku okręgach sejmikowych¹⁰⁸. Podkomorzy gostyniński był najbardziej wpływową postacią w swojej ziemi. Jego szczegółowe propozycje awansów, przesyłane królowi za pośrednictwem kanclerza, miały decydujący wpływ na obsadę gostynińskich urzędów. Przykładem może być list J. Mikorskiego do Młodziejowskiego z 2 lipca 1778 r., kiedy podkomorzy otrzymał wiadomość o śmierci chorążego gostynińskiego Maksymiliana Bratoszewskiego. Przekazana kanclerzowi lista proponowanych awansów dotyczyła dziewięciu urzędów (trzech gostynińskich i sześciu gąbińskich), od chorążstwa gostynińskiego aż po urząd wojskiego gąbińskiego¹⁰⁹. Już 3 lipca 1778 r. Młodziejowski przesłał bilet podkomorzego gostynińskiego królowi i wyraził przekonanie, że propozycje te zostaną uwzględnione. Kanclerz poinformował monarchę, że wskazał J. Mikorskiemu na potrzebę poparcia jego propozycji przez wojewodę rawskiego Bazylego Walickiego. Młodziejowski nie spodziewał się jednak trudności w tej sprawie¹¹⁰. W maju 1779 r. kanclerz dziękował królowi za nominacje, o które prosił dla podkomorzego gostynińskiego „jako za przyjacielem”. Pieczętarz podkreślał też jego dotychczasowe zasługi¹¹¹. A. Młodziejowski pilnował, żeby wpływów J. Mikorskiego nie próbowali podważać liderzy regalistów z sąsiednich ziem, np. podkomorzy sochaczewski Stanisław Gadomski. Przykładem może być sytuacja, jaka miała miejsce w maju 1779 r., kiedy zmarł brat Józefa Mikorskiego – sędzia ziemski gostyniński Feliks. Urząd powinien przypaść więc dotychczasowemu podsędkowi Józefowi Zaborowskiemu, teściowi starosty grodowego gostynińskiego Macieja Łączyńskiego.

¹⁰⁵ A. Młodziejowski do A. Biesiekierskiego, b.d. [7–9 V 1778], AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1334–1335.

¹⁰⁶ A. Młodziejowski do króla, 17 XI 1778, BCz, rkps 799, s. 1787–1788.

¹⁰⁷ „Note des principaux exécuteurs...”, AGAD, ZP, sygn. 114, k. 3v; P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 178.

¹⁰⁸ A. Młodziejowski do króla, 7 V 1777, BCz, rkps 799, s. 1195–1196.

¹⁰⁹ J. Mikorski do A. Młodziejowskiego, 2 VII 1778, *ibidem*, s. 1601–1602.

¹¹⁰ A. Młodziejowski do króla, 3 VII 1778, *ibidem*, s. 1599.

¹¹¹ A. Młodziejowski do króla, 7 V 1779, *ibidem*, s. 2069.

Byli oni jednak ludźmi S. Gadomskiego, więc J. Mikorski chciał, żeby podsędkiem został stolnik gostyniński Franciszek Stępowski (były konfederat barski). Kancelarz zalecał takie rozwiązanie królowi, podkreślał zarazem, że „contra gradum nie masz nic do mówienia”. Poparcie propozycji J. Mikorskiego uzasadniał zamiarami promowania przez zwolenników S. Gadomskiego do urzędu podsędka innego Łęczyńskiego – Stanisława (deputata w kadencji 1774/1775) – co dawałoby im przewagę w instytucjach sądowych ziemi gostynińskiej¹¹². Po śmierci Młodziejowskiego J. Mikorski zachował dominującą pozycję w ziemi gostynińskiej. Był wybierany posłem w Gąbinie w latach 1780–1788 – na wszystkich zgromadzeniach przedsejmowych swojej ziemi z wyjątkiem 1784 r.¹¹³ Był też liderem stronnictwa prokonstytucyjnego w dobie Sejmu Wielkiego, a w 1791 r. został kasztelanem rawskim¹¹⁴.

W sąsiedniej **ziemi rawskiej** zaufanym człowiekiem A. Młodziejowskiego był chorąży rawski Franciszek Leszczyński¹¹⁵. Był on dość aktywny na lokalnej scenie politycznej. W kadencji 1775/1776 był deputatem na Trybunał Koronny¹¹⁶. Sejmik województwa rawskiego (deputacki i gospodarski) w Bolimowie z 15 lipca 1777 r. wybrał go na posła ziemi rawskiej do nowego arcybiskupa gnieźnieńskiego A. Ostrowskiego. F. Leszczyński podpisał też laudum sejmiku bolimowskiego z 15 lipca 1779 r.¹¹⁷ W latach osiemdziesiątych XVIII w. uczestniczył w kampaniach sejmikowych (m.in. 1783, 1784 i 1789 r.), a w 1786 r. został posłem na sejm¹¹⁸.

Należy dodać, że całe województwo rawskie zdominowane było przez regalistów. Kierownicy stronnictwa dworskiego w pozostałych ziemiach (sochaczewskiej i rawskiej) – podkomorzy S. Gadomski i wojewoda B. Walicki – też mogli liczyć na życzliwość kanclerza wielkiego koronnego w sprawach, które nie kolidowały z interesem J. Mikorskiego¹¹⁹.

¹¹² A. Młodziejowski do króla, 21 V 1779, *ibidem*, s. 2079–2080. Cf. *Deputaci Trybunatu...*, s. 205.

¹¹³ A. Kociszewski, *Mikorski Józef*, [w:] *PSB*, t. XXI, Wrocław 1976, s. 163; W. Filipczak, *Aktywność sejmikowa regalistów w województwie rawskim w latach 1780–1786*, „Rocznik Łódzki” 2010, t. LVII, s. 15, 19–20, 24–25, 29, 35.

¹¹⁴ W. Szczygielski, *Referendum trzeciomajowe. Sejmiki lutowe 1792 roku*, Łódź 1994, s. 138, 142–143.

¹¹⁵ Notatka z 12 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1409–1411.

¹¹⁶ *Deputaci Trybunatu...*, s. 211.

¹¹⁷ *Lauda ziemi rawskiej i województwa rawskiego 1583–1793*, red. M. Nagielski, Warszawa 2017, s. 266, 268.

¹¹⁸ *Ibidem*, s. 128–129, 140–141 (w 1789 r. sejmik elekcyjny w Rawie wybrał go kandydatem na urząd starosty grodowego); W. Filipczak, *Aktywność sejmikowa...*, s. 26, 33–34; A. Danilczyk, *W kręgu afery Dogrumowej. Sejm 1786 roku*, Warszawa 2010, s. 88.

¹¹⁹ Kanclerz rekomendował podkomorzego sochaczewskiego do urzędu oboźnego koronnego, gdyby ten zawakował (A. Młodziejowski do króla, 18 I 1779, BCz, rkps 799, s. 1956).

W województwie łęczyckim człowiekiem A. Młodziejowskiego był kolejny Mikorski, stolnik gostyniński i podstarości łęczycki Paweł, poseł na sejm w 1778 r.¹²⁰ Na przełomie 1778 i 1779 r. kanclerz skutecznie promował go do podsędkostwa łęczyckiego. Na sejmiku elekcyjnym z 12 stycznia 1779 r. P. Mikorski został jednym z czterech kandydatów do tego urzędu¹²¹. Jego najpoważniejszym rywalem do podsędkostwa był podstoli brzeziński Jan Sariusz Stokowski, który mógł liczyć także na silną protekcję – miał poparcie prymasa A. Ostrowskiego¹²². W liście z 15 stycznia pieczętarz zabiegał u Stanisława Augusta o awans dla stolnika gostynińskiego, który uzyskał królewską obietnicę w tej sprawie¹²³. Starania P. Mikorskiego zakończyły się nominacją z 18 stycznia 1779 r., którą wspierał także wojewoda łęczycki Szymon Dzierzbicki¹²⁴. Awans stolnika gostynińskiego świadczył o dużych możliwościach protekcyjnych kanclerza koronnego, gdyż P. Mikorski na rozdwojonym łęczyckim sejmiku poselskim w 1776 r. został wybrany posłem przez zwolenników opozycji (komplet ten nie wziął udziału w obradach parlamentu). Spotkało się to z dezaprobatą Stanisława Augusta, który groził cofnięciem swojej łaski dla „niewdzięcznych” Mikorskich¹²⁵. Młodziejowski, po nominacji swojego protegowanego, wysłał listy do pozostałych kandydatów sejmiku łęczyckiego do podsędkostwa, w których informował ich o decyzji króla¹²⁶. Była to zapewne próba utrzymania kontaktów z łęczycką elitą szlachecką.

W województwie łęczyckim A. Młodziejowski życzliwie odnosił się także do stolnika inowłodzkiego Wawrzyńca A. Czarneckiego. Nie ma jednak dowodów na to, że był on z kanclerzem koronnym bliżej związany. W sierpniu 1777 r. pieczętarz rekomendował zabiegi stolnika inowłodzkiego o stolnikostwo łęczyckie, które jednak wówczas nie zawakowało¹²⁷. W styczniu 1779 r. Młodziejowski wspierał sta-

¹²⁰ W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 63.

¹²¹ Laudum sejmiku, Łęczyca 12 I 1779, AGAD, ZP, sygn. 125, k. 286b–286d (k. nłb.).

¹²² A. Młodziejowski do króla, 15 I 1779, BCz, rkps 799, s. 1949; H. Żerek-Kleszcz, *Stokowski Jan Sariusz*, [w:] *PSB*, t. XLIV, Warszawa–Kraków 2006, s. 48.

¹²³ A. Młodziejowski do króla, 15 I 1779, BCz, rkps 799, s. 1949–1950.

¹²⁴ S. Dzierzbicki do A. Młodziejowskiego, 16 I 1779, *ibidem*, s. 1953; *Urzednicy wojewodztwa łęczyckiego...*, s. 84.

¹²⁵ P.W. Skowroński, *op. cit.*, s. 152.

¹²⁶ A. Młodziejowski do W. Czarneckiego, J.S. Stokowskiego i do F. Jerzmanowskiego, pisarza grodzkiego przedeckiego, listy z 20 I 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1505–1506.

¹²⁷ A. Młodziejowski do króla, 20 VIII 1777 i W. Czarnecki do A. Młodziejowskiego, 11(?) VIII 1777, BCz, rkps 799, s. 1219–1220, 1225. Popierany przez Młodziejowskiego plan zakładał, że po ewentualnej rezygnacji Jana Ignacego Stokowskiego z chorąstwa inowłodzkiego, jego urząd miał dostać stolnik łęczycki i deputat kaliski Antoni Łętkowski, zaś stolnikostwo łęczyckie przejąłby W. Czarnecki. Stolnikiem inowłodzkim wówczas zostałby

rania „staruszka” W. Czarneckiego o urząd podstarościego łęczyckiego po awansującym na podsędkostwo P. Mikorskim¹²⁸. Na łęczyckim sejmiku elekcyjnym z 12 stycznia 1779 r. W. Czarnecki był wybrany marszałkiem i kandydatem na podsędka, podobno w porozumieniu ze zwolennikami J. Stokowskiego. W rzeczywistości jednak Czarnecki o ten urząd nie zabiegał i ostatecznie poparł aspiracje P. Mikorskiego do podsędkostwa¹²⁹.

W wykazie z 1776 r. nie odnotowano kanclerza koronnego przy najważniejszym obszarze jego politycznych zainteresowań – **Wielkopolsce właściwej**, czyli **województwach poznańskim, kaliskim i gnieźnieńskim**. Korespondencja A. Młodziejowskiego z Wielkopolanami lub ich dotycząca jest obfita i w artykule nie jest możliwa jej szersza prezentacja. Kanclerz koronny nie miał tu jednak pozycji dominującej i rywalizował o wpływy z innymi postaciami wielkopolskiego życia politycznego. Zakres tych wpływów ilustrują akta sejmowe z 1778 r. Na liście kandydatów do poselstwa z województw wielkopolskich przy nazwiskach pretendentów do mandatu z sejmiku średzkiego wymienieni są ich protektorzy¹³⁰. Przy czterech osobach w roli promotora wystąpił kanclerz wielki koronny. Cała czwórka uzyskała wówczas mandat poselski (w Środzie wybrano 20 posłów). Byli to: wojski wschowski Walenty Gozimirski, pisarz ziemski wschowski Felicjan Wierzchlejski, starosta mosiński Franciszek Ksawery Kęszycki i generał adiutant Wojciech Węgorzewski¹³¹.

Najwybitniejszą postacią w tym gronie był niewątpliwie F.K. Kęszycki. O jego bliskich związkach z kanclerzem świadczy fakt, że w zastępstwie pieczętarza prezentował królowi, po sejmie z 1778 r., innego posła wielkopolskiego J. Zabłockiego, który aspirował do podsędkostwa kaliskiego¹³². Młodziejowski w listopadzie 1778 r. zabiegał o urząd podkoniuszego koronnego dla Kęszyckiego. Kanclerz

syn chorążego inowłodzkiego J.S. Stokowski. Jednak J.I. Stokowski nie zamierzał rezygnować z urzędu na rzecz Łętkowskiego. *Vide*: J.I. Stokowski do A. Młodziejowskiego, Bedlno 17 VIII 1777, BCz, rkps 799, s. 1221–1222 i 1225. A. Łętkowski działał raczej na terenie Wielkopolski (W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 231–232).

¹²⁸ A. Młodziejowski do W. Czarneckiego, 20 I 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1505; A. Młodziejowski do króla, 15 I 1779, BCz, rkps 799, s. 1949–1950.

¹²⁹ Laudum sejmiku, Łęczycza 12 I 1779, AGAD, ZP, sygn. 125, k. 286b–286d; A. Młodziejowski do króla, 15 I 1779 oraz S. Dzierzbicki do A. Młodziejowskiego, 16 I 1779, BCz, rkps 799, s. 1949–1950, 1953; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 455–456.

¹³⁰ Akta sejmowe z 1778 r., AGAD, ZP, sygn. 112, k. 5; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 59; G. Glabisz, *op. cit.*, s. 428.

¹³¹ Instrukcja poselska, Środa 17 VIII 1778, APP, Księgi grodzkie poznańskie, sygn. 1150, k. 257; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 61.

¹³² A. Młodziejowski do króla, 15 XI 1778, BCz, rkps 799, s. 1783.

powołał się na deklarację monarchy złożoną staroście mosińskiemu przed sejmikami poselskimi¹³³. Projekt nie został zrealizowany, ale starosta mosiński doczekał się senatorskiej kariery, rozpoczętej w 1781 r., już po śmierci A. Młodziejowskiego. Jej zwieńczeniem był uzyskany w 1786 r. urząd wojewody gnieźnieńskiego¹³⁴. W latach osiemdziesiątych XVIII w. Kęszycki był obok K. Raczyńskiego (marszałka nadwornego koronnego od 1783 r.) czołowym działaczem wielkopolskiego stronnictwa regalistycznego, szczególnie aktywnym w życiu sejmikowym¹³⁵.

Franciszek Ksawery Mikorski, podstoli gąbiński i poseł koniński z 1776 r., był w maju 1777 r. polecany królowi przez kanclerza koronnego do pióra ziemskiego kaliskiego¹³⁶. Sejmik elekcyjny z 30 czerwca 1777 r. wybrał go na jednego z czterech kandydatów na pisarza ziemskiego¹³⁷. Nominację na wakujący urząd uzyskał bardzo szybko, bo już 2 lipca 1777 r. Choć na kolejny awans czekał długo, w 1791 r. został sędzią ziemskim kaliskim¹³⁸, był w Wielkopolsce wpływową postacią. W 1780 r. sejm wybrał F.K. Mikorskiego konsyliarzem Rady Nieustającej na drugą kadencję, a następnie został on posłem kaliskim w 1784 i 1788 r.¹³⁹ Pisarz ziemski kaliski często pojawiał się w korespondencji A. Młodziejowskiego, np. pośredniczył w kontaktach z A. Bogdańskim w sprawie jego awansu na urząd podsędka¹⁴⁰.

Ważną postacią wśród wielkopolskich współpracowników A. Młodziejowskiego był pisarz ziemski wschowski F. Wierzchlejski, poseł na sejm w 1776 i 1778 r., mający zaufanie także K. Raczyńskiego¹⁴¹. Cieszył się on znaczną popularnością w Wielkopolsce. W październiku 1778 r. powstał krótkotrwały projekt mający nie dopuścić do podsędkostwa kaliskiego związanego z Sułkowskimi stolnika gnieźnieńskiego Kazimierza Bolesza. Aby uniemożliwić mu uzyskanie miejsca w gronie kandydatów wyłonionych przez sejmik, chciano skłonić do konkurowania o urząd

¹³³ A. Młodziejowski do króla, 6 XI 1778, *ibidem*, s. 1773.

¹³⁴ B. Krakowski, *Kęszycki Franciszek Ksawery*, [w:] *PSB*, t. XII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966, s. 373.

¹³⁵ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 211–297.

¹³⁶ A. Młodziejowski do króla, 7 V 1777, BCz, rkps 799, s. 1195–1196; G. Głabisz, *op. cit.*, s. 594.

¹³⁷ Laudum sejmiku elekcyjnego, Kalisz 30 VI 1777, APP, KG, sygn. 428, k. 370–370v; G. Głabisz, *op. cit.*, s. 606.

¹³⁸ *Urzednicy wielkopolscy...*, s. 63, 76.

¹³⁹ E. Rostworowski, *Mikorski Franciszek Ksawery*, [w:] *PSB*, t. XXI, s. 162; G. Głabisz, *op. cit.*, s. 596, 599, 609.

¹⁴⁰ A. Młodziejowski do króla, 31 XII 1778, BCz, rkps 799, s. 1914–1915; A. Młodziejowski do K. Raczyńskiego, 1 I 1779, *ibidem*, s. 1919.

¹⁴¹ K. Raczyński w liście do A. Młodziejowskiego wspominał „naszego Wierzchlejskiego”. *Vide*: K. Raczyński do A. Młodziejowskiego, [b.d.], BCz, rkps 799, s. 1917; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 238.

Wierzchlejskiego, który nie był jednak zainteresowany takim awansem¹⁴². W styczniu 1779 r. F. Wierzchlejski był przewidywany na pisarza ziemskiego poznańskiego w niezrealizowanym projekcie zmian personalnych w ziemstwie poznańskim, którego autorami byli Młodziejowski i inni wielkopolscy „primores”¹⁴³. Pisarz ziemski wschowski pośredniczył także w kontaktach z A. Bogdańskim (był on wujem Wierzchlejskiego) dotyczących obsady urzędu podsędka kaliskiego¹⁴⁴. Poczta F. Wierzchlejskiego uległa dalszemu wzmocnieniu w latach osiemdziesiątych. W 1782 r. był marszałkiem sejmiku deputackiego, a następnie posłem na sejm (1782, 1784)¹⁴⁵. W 1784 r. został podsędkiem, a pięć lat później sędzią ziemskim kaliskim¹⁴⁶.

Dwaj pozostali „kanclerscy” posłowie z Wielkopolski w 1778 r. – wojski W. Gozimirski i generał adiutant W. Węgorzewski – odgrywali mniejszą rolę wśród stronników Młodziejowskiego. Kanclerz koronny w 1777 r. skutecznie zabiegał u króla o Order Świętego Stanisława dla wojskiego wschowskiego. O. von Stackelberg obiecał wystarać się o rosyjski order dla W. Gozimirskiego (był on posłem powiatu kcyńskiego 1773–1775 i 1776 r.¹⁴⁷). Pieczętarz jednak narzekał, że choć trzy miesiące wcześniej przypomniał posłowi rosyjskiemu obietnicę, ten o niej nie pamiętał¹⁴⁸. W. Gozimirski w czerwcu 1778 r. awansował z wojstwa mniejszego na urząd wojskiego większego wschowskiego. Poważniejszych awansów doczekał się już po śmierci Młodziejowskiego. W 1782 r. został stolnikiem wschowskim, zaś w 1787 r. kasztelanem elbląskim¹⁴⁹. Była to zapewne nagroda za aktywność parlamentarną Gozimirskiego. W 1782 r. został posłem wschowskim, a w 1786 r. poznańskim¹⁵⁰. W. Węgorzewski, choć uczestniczył w wielkopolskim życiu politycznym przynajmniej od 1764 r., w badanym okresie był mniej aktywny w sprawach publicznych¹⁵¹. Kiedy po odbyciu w 1778 r. funkcji poselskiej Węgorzewski prosił Młodziejowskiego o order św. Stanisława, pisał, że milczał przez pięć lat ze względu na brak zasług¹⁵². W 1784 r. został marszałkiem średzkiego sejmiku deputackiego i posłem na sejm dwa lata później¹⁵³.

¹⁴² A. Młodziejowski do króla, 25 X 1778, BCz, rkps 799, s. 1761.

¹⁴³ A. Młodziejowski do króla, 8 I 1779, *ibidem*, s. 1925–1927.

¹⁴⁴ A. Młodziejowski do króla, 4 XII 1778, *ibidem*, s. 1827.

¹⁴⁵ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 216–217, 221, 238.

¹⁴⁶ *Urzędnicy wielkopolscy...*, s. 71, 76.

¹⁴⁷ G. Głabisz, *op. cit.*, s. 591, 593.

¹⁴⁸ A. Młodziejowski do króla, 26 V 1777, BCz, rkps 799, s. 1185–1186; A. Młodziejowski do W. Gozimirskiego, 11 IX i 13 X 1777, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1138, 1170.

¹⁴⁹ *Urzędnicy wielkopolscy...*, s. 192, 202.

¹⁵⁰ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 222, 277.

¹⁵¹ G. Głabisz, *op. cit.*, s. 653, 662.

¹⁵² W. Węgorzewski do A. Młodziejowskiego, b.d. [listopad 1778], BCz, rkps 799, s. 1811–1812.

¹⁵³ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 234, 277.

Z Młodziejowskim związany był, przynajmniej od czasów konfederacji barskiej, podsedek kaliski Stefan Zielonacki¹⁵⁴. W listopadzie 1778 r. kanclerz poparł jego aspiracje do urzędu sędziego ziemskiego. Kandydatem do sęstwa S. Zielonacki został na sejmiku elekcyjnym w Kaliszu z 9 listopada 1778 r., a nominacja na urząd sędziego nosiła datę 21 listopada¹⁵⁵. Po śmierci Młodziejowskiego, w listopadzie 1783 r., został wybrany kandydatem do podkomorstwa kaliskiego, zaś w grudniu uzyskał ten urząd¹⁵⁶.

Mniejszy był zakres wpływów A. Młodziejowskiego w **województwie mazowieckim**.

W **ziemi nurskiej** kanclerz koronny w grudniu 1778 r. interesował się obsadą urzędu podkomorzego, do którego kandydatów sejmik elekcyjny wybrał już 6 lipca¹⁵⁷. Z nieufnością odnosił się do „figlarnych” Zielińskich. Jako podkomorzego Młodziejowski najchętniej widziałby podstolego liwskiego Karola Wodzińskiego. Porozumiał się on z kandydatem sejmiku do podkomorstwa – podstarościm ostrowskim Andrzejem Świderskim, że ten po uzyskaniu urzędu złoży z niego rezygnację, aby na ponownym sejmiku umożliwić K. Wodzińskiemu wejście do grona kandydatów¹⁵⁸. Ostatecznie podkomorstwo otrzymał jednak Ignacy Zieliński, dotychczasowy podstoli nurski, którego król w grudniu 1778 r. za pośrednictwem Młodziejowskiego wzywał do Warszawy¹⁵⁹. W marcu 1779 r. chorąży nurski [Antoni?] Zieliński zabiegał u kanclerza o wakans dla przedstawiciela swojej rodziny, ale tym razem chodziło o urząd w województwie płockim¹⁶⁰. Faworyzowany przez Młodziejowskiego K. Wodziński doczekał się w 1782 r. awansu na urząd starosty grodowego nurskiego¹⁶¹.

¹⁵⁴ W. Szczygielski, *Konfederacja barska w Wielkopolsce 1768–1770*, Warszawa 1970, s. 114; G. Glabisz, *op. cit.*, s. 409.

¹⁵⁵ Laudum sejmiku, Kalisz 9 XI 1778, APP, KG, sygn. 429, k. 710–710v; W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 231; G. Glabisz, *op. cit.*, s. 431.

¹⁵⁶ W. Filipczak, *Życie sejmikowe...*, s. 231.

¹⁵⁷ Laudum sejmiku, Nur 6 VII 1778, AGAD, Księgi grodzkie nurskie relacje oblaty, sygn. 48, k. 535; W. Filipczak, *Sejmiki ziemi nurskiej 1780–1786*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2014, R. XIII, nr 1, s. 26.

¹⁵⁸ A. Młodziejowski do króla, 8 XII 1778, BCz, rkps 799, s. 1839–1840; W. Filipczak, *Sejmiki ziemi nurskiej...*, s. 27. W artykule tym podstarości i sędzia grodzki ostrowski A. Świdorski błędnie pojawił się jako A. Ostrowski.

¹⁵⁹ Król do A. Młodziejowskiego, 10 XII 1778, BCz, rkps 674, s. 1429; W. Filipczak, *Sejmiki ziemi nurskiej...*, s. 27–28.

¹⁶⁰ A. Młodziejowski do Zielińskiego, chorążego nurskiego, 23 III 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1552.

¹⁶¹ W. Filipczak, *Sejmiki ziemi nurskiej...*, s. 34–35.

W **ziemi łomżyńskiej** kanclerz koronny korespondował z tamtejszym starostą grodowym Tomaszem Przyjemskim. W maju 1778 r. Młodziejowski informował starostę łomżyńskiego o stanowisku dworu w sprawie wakansu na urzędzie pisarza ziemskiego zambrowskiego. Apelowal też do T. Przyjemskiego, aby przed sejmikiem elekcyjnym porozumiał się z podkomorzym łomżyńskim Romualdem Wyszkowskim. A. Młodziejowski zalecał staroście, by odwiedził podkomorzego i załagodził dzielące ich różnice oraz pojednał się z nim w imię zachowania przyjaźni i jedności w ziemi¹⁶². Zaufaniem kanclerza koronnego w ziemi łomżyńskiej cieszył się pisarzewicz nurski Budziszewski. W sierpniu 1778 r., przed sejmikami poselskimi, Młodziejowski zalecał mu, aby wraz z przyjaciółmi wsparł starania o mandat poselski pisarza wielkiego koronnego i starosty ostrołęckiego Antoniego Małachowskiego¹⁶³. W styczniu 1779 r. kanclerz rekomendował deputatom mazowieckim nowego podsędka zambrowskiego Józefa Godlewskiego, który został pozwany do Trybunału Koronnego przez szlachtę ziemi łomżyńskiej i powiatu zambrowskiego¹⁶⁴.

Jeśli pominąć duchownych współpracowników A. Młodziejowskiego, a zwłaszcza A.O. Okęckiego, do grona jego najbardziej zaufanych stronników należeli: J. Brzeziński, F.K. Kęszycki, J. Mikorski, F. Leszczyński i F.J. Psarski. Do nich właśnie kanclerz w sierpniu 1778 r. wysłał listy z zaleceniami dotyczącymi umieszczenia w instrukcjach poselskich fragmentu odnoszącego się do projektu kodeksu A. Zamoyskiego. Sprawa była bardzo delikatna, gdyż kanclerzowi zależało, aby nikt się nie domyślił, że inicjatywa w tej sprawie wyszła od niego¹⁶⁵. Wybór adresatów nie mógł więc być przypadkowy i świadczył o zaufaniu A. Młodziejowskiego do wymienionych powyżej osób. Analizując najbliższe otoczenie kanclerza koronnego, można zauważyć, że kariera większości z tych osób nie zakończyła się wraz ze zgonem Młodziejowskiego. Wyjątek stanowił kasztelan kruszewicki J. Brzeziński, ale w jego przypadku na przeszkodzie stanęła dość szybka śmierć. Pozostali ludzie z kręgu bliskich współpracowników kanclerza po 1780 r. kontynuowali aktywną działalność polityczną, a wielu z nich doczekało się awansów w hierarchii urzędniczej, czasami bardzo znaczących. Świadczy to dobrze o umiejętności dobierania

¹⁶² A. Młodziejowski do T. Przyjemskiego, 12 V 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1341–1343; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 71.

¹⁶³ A. Młodziejowski do Budziszewskiego, 9 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1409; W. Filipczak, *Sejm 1778...*, s. 71.

¹⁶⁴ A. Młodziejowski do deputata mazowieckiego, 23 I 1779, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1507. Deputatami mazowieckimi byli wówczas szambelan Wojciech Moszczyński i skarbnik warszawski Roman Rogowski (*Deputaci Trybunału...*, s. 227).

¹⁶⁵ Notatka na temat listów z 12 VIII 1778, AGAD, VO I, sygn. 15, s. 1409, 1411 (treść proponowanego punktu znajduje się na wszytej kartce – s. 1410).

sobie współpracowników przez Młodziejowskiego, który, jak się wydaje, nie kierował się jedynie personalnymi preferencjami. Potrafił znajdować ludzi aktywnych i zręcznych politycznie, którzy umieli zdobywać poparcie społeczności szlacheckiej.

Bibliografia (Bibliography)

Źródła archiwalne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [AGAD]

Archiwum Radziwiłłów, dział V, sygn. 4506

Księgi grodzkie nurskie relacje oblaty, sygn. 48

Księgi grodzkie radziejowskie rekognicje, sygn. 22a

Księgi grodzkie wieluńskie oblaty, sygn. 33a

tzw. Metryka Litewska, dział VII, sygn. 20, 24, 25, 30, 34, 58, 88

Varia Oddziału I, sygn. 15

Zbiór Popielów, sygn. 112, 114, 125

Archiwum Państwowe w Poznaniu [APP]

Księgi grodzkie kaliskie, sygn. 428 i 430

Księgi grodzkie poznańskie, sygn. 1150

Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie [BCz]

rkps 656, 674, 698, 784, 799 i 919

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie

rkps 6799

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie [BPAU]

rkps 1649

Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

rkps 96

Źródła drukowane

Dyaryusz seymu walnego ordynaryjnego warszawskiego szescio niedzielnego roku [...] 1778 dnia 5. miesiąca października odprawuiącego się, wyd. S. Sokołowski, Warszawa [1779].

Entretiens du roi Stanislas-Auguste avec Otto Magnus von Stackelberg (1776), oprac. E. Zielińska, Warszawa 2020.

Lauda ziemi rawskiej i województwa rawskiego 1583–1793, red. M. Nagielski, Warszawa 2017.

Moszczeński A., *Pamiętnik do historii polskiej w ostatnich latach panowania Augusta III i pierwszych Stanisława Poniatowskiego*, wyd. 3, Poznań 1867.

Stanisław August Poniatowski, *Mémoires du roi...*, t. II, Leningrad 1924.

Opracowania

Bednaruk W., *Sejmiki lubelskie w okresie stanisławowskim (1764–1794)*, Lublin 2011.

Butterwick R., *Polska rewolucja a Kościół katolicki, 1788–1792*, przekł. M. Ugniewski, Kraków 2012.

Cywiński R., *Sołtyk Maciej*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XL, Warszawa–Kraków 2001, s. 410–413.

Danilczyk A., *W kręgu afery Dogrumowej. Sejm 1786 roku*, Warszawa 2010.

Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, cz. 5 (1751–1794), oprac. J. Ternes, Warszawa 2017.

Dukwicz D., *Sekretne wydatki rosyjskiej ambasady w Warszawie w latach 1772–1790*, [w:] *Gospodarka, społeczeństwo, kultura w dziejach nowożytnych. Studia ofiarowane Pani Profesor Marii Boguckiej*, red. A. Karpiński, E. Opaliński, T. Wiślicz, Warszawa 2010, s. 449–465.

Dukwicz D., Zwierzykowski M., *Sulkowski Antoni*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLV, Warszawa–Kraków 2008, s. 531–537.

Dukwicz D., Zwierzykowski M., *Sulkowski August*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLV, Warszawa–Kraków 2008, s. 542–553.

Dumanowski J., *Sumiński Piotr*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLV, Warszawa–Kraków 2008, s. 603–607.

Dygdała J., *Raczyński Kazimierz*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXIX, Wrocław 1987, s. 644–653.

Dymnicka-Wołoszyńska, *Okęcki Antoni Onufry*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXIII, Wrocław 1978, s. 458–461.

Dymnicka-Wołoszyńska, *Rey Jan Michał*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXXI, Wrocław 1988–1989, s. 191–192.

Filipczak W., *Aktywność sejmikowa regalistów w województwie rawskim w latach 1780–1786*, „Rocznik Łódzki” 2010, t. LVII, s. 11–39.

Filipczak W., *Chronologia sejmów z lat 1764–1793*, [w:] *Chronologia sejmów Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1569–1793)*, red. L.A. Wierzbicki, D. Kupisz, Warszawa 2021, s. 281–312.

Filipczak W., *Sejm 1778 roku*, Warszawa 2000.

- Filipczak W., *Sejmiki ziemi nurskiej 1780–1786*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2014, R. XIII, nr 1, s. 23–62.
- Filipczak W., *Wybory Rady Nieustającej na sejmie 1778 roku*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica” 1999, z. 64, s. 117–132.
- Filipczak W., *Ziemskie urzędy sądowe w życiu politycznym województwa sandomierskiego w latach 1777–1783*, „Przegląd Nauk Historycznych” 2016, R. XV, nr 2, s. 191–214.
- Filipczak W., *Życie sejmikowe prowincji wielkopolskiej w latach 1780–1786*, Łódź 2012.
- Glabisz G., *Sejmiki Wielkopolski w latach 1764–1793*, Poznań 2022.
- Grabski W.M., *U podstaw wielkiej reformy. Karta z dziejów Komisji Edukacji Narodowej*, Łódź 1984.
- Kociszewski A., *Mikorski Józef*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXI, Wrocław 1976, s. 163–164.
- Konopczyński W., *Geneza i ustanowienie Rady Nieustającej*, Kraków 1917.
- Krakowski B., *Karsznicki (Karsznicki) Ludwik*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966, s. 142–143.
- Krakowski B., *Kęszycki Franciszek Ksawery*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966, s. 372–373.
- Krzymkowski M., *Wybory członków Rady Nieustającej (aspekty organizacyjno-prawne)*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” 2013, t. XVI, s. 119–129.
- Michalski J., *Polska wobec wojny o sukcesję bawarską*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964.
- Müller W., Szczygielski W., *Młodziejowski Andrzej Mikołaj*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXI, Wrocław 1976, s. 428–432.
- Neumann O.C.D. P.F., *Diecezja poznańska u schyłku Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2018, t. XXXIII, s. 163–175.
- Prokop K.R., *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księży z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729–1795)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2006, t. LXXXVI, s. 287–329.
- Rolnik D., *Portret szlachty czasów stanisławowskich*, Katowice 2009.
- Rostworowski E., *Mikorski Franciszek Ksawery*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXI, Wrocław 1976, s. 161–163.
- Rostworowski E., *Popiel Paweł*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXVII, Wrocław 1983, s. 565–568.
- Skowroński P.W., *Reforma Rady Nieustającej na sejmie 1776 r.*, Warszawa 2022, [maszynopis rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. W. Kriegerseisena i obronionej w Instytucie Historii PAN w 2022 r.].
- Stroynowski A., *Opozycja sejmowa w dobie rządów Rady Nieustającej. Studium z dziejów kultury politycznej*, Łódź 2005.

- Szczygielski W[acław], *Konfederacja barska w Wielkopolsce 1768–1770*, Warszawa 1970.
- Szczygielski W[acław], *Kraszewski Jan Aleksander*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XV, Wrocław 1970, s. 219–221.
- Szczygielski W[acław], *Psarski Fryderyk Jakub*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXIX, Wrocław 1986, s. 251–254.
- Szczygielski W[ojcich], *Referendum trzeciomajowe. Sejmiki lutowe 1792 roku*, Łódź 1994.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziała, T. Nowakowski, E. Opaliński, G. Rutkowska, T. Zielińska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Urzędnicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, W. Stanek, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990.
- Urzędnicy wielkopolscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. A. Bieniaszewski, Wrocław 1987.
- Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek-Kleszcz, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1993.
- Zajac P., *Biskup poznański Andrzej Stanisław Kostka Młodziejowski w obronie Stanisława Konarskiego i polskich pijarów – nieznaną list z grudnia 1769 roku*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2021, t. XXXIX, s. 61–83.
- Zielińska Z., *Polska w okowach „systemu północnego” 1763–1766*, Kraków 2012.
- Zielińska Z., *Poniatowski Michał Jerzy*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XXVII, Wrocław 1983, s. 455–471.
- Ziółek E.M., *Biskupi senatorowie wobec reform Sejmu Czteroletniego*, Lublin 2002.
- Żerek-Kleszcz H., *Stokowski Jan Sariusz*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XLIV, Warszawa–Kraków 2006, s. 47–50.

Notka o autorze

Dr hab. Witold Filipczak, prof. UŁ – historyk, pracownik Katedry Historii Nowożytnej Uniwersytetu Łódzkiego.

Zainteresowania naukowe: dzieje polityczne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w czasach panowania Stanisława Augusta, parlamentaryzm polsko-litewski w XVII–XVIII w.

witold.filipczak@uni.lodz.pl